OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
LsN Outi Kemppainen

LAUSUNTO

21.10.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain ja holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta (HE 69/2025 vp)

VASTINE LAKIVALIOKUNNAN KUULEMIEN ASIANTUNTIJOIDEN HUOMAUTUKSIIN

1. Johdanto

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista vastinetta valiokunnalle toimitetuista hallituksen esitystä 69/2025 vp koskevista lausunnoista.

Lausunnon antaneet asiantuntijat suhtautuivat hallituksen esitykseen lähtökohtaisesti myönteisesti. Seuraavassa kommentoidaan asiakohtaisesti valiokunnalle annettuihin kirjallisiin lausuntoihin sisältyviä muutosehdotuksia ja eriäviä huomioita.

2. Laki edunvalvontavaltuutuksesta

2.1 Kiinteästä omaisuudesta määrääminen edunvalvontavaltakirjan nojalla (20 §)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että valtuutettu voisi tehdä valtuuttajan kiinteistöön liittyviä oikeustoimia edunvalvontavaltuutuksen nojalla ilman, että edunvalvontavaltakirjassa on tätä koskeva erityinen määräys. Siirtymäsääntelyn mukaan ehdotusta sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtyihin edunvalvontavaltuutuksiin.

Professori (emeritus) Helinin mukaan ehdotuksen hyväksyminen muuttaisi edunvalvontavaltuutusta nykyistä turvattomampaan suuntaan ja synnyttäisi tilanteita, joissa valtuutus on tarkoitettu antaa vain tulevien juoksevien asioiden hoitoon, mutta valtuutettu myy valtuutuksen perusteella kiinteistön ja siten ehkä tuhoaa päämiehen suunnitelmat. Helinin mukaan ehdotus on ongelmallinen myös ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta. Hänen mukaansa täysissä hengenvoimissa olevaa suojataan pykälässä mainituissa maakaaren säännöksissä siten, että kukaan ei voi yleisvaltakirjan nojalla myydä tai pantata hänen kiinteistöään. Ehdotus merkitsee sitä, että vastaava suoja evätään niiltä, jotka eivät enää ole kykeneviä huolehtimaan asioistaan. Ehdotetun muutoksen sijasta Helin ehdottaa nykytilan parantamiseksi, että säännös kiinteän omaisuuden luovuttamisen, kiinnittämisen ja panttaamisen edellytyksenä olevasta erityisestä määräyksestä edunvalvontavaltakirjassa lisättäisiin valtakirjan

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

tekemistä koskevaan lain 2 lukuun sen lisäksi, että siitä säädetään valtuutetun asemaa koskevassa 4 luvussa.

Jos hallituksen esittämä ehdotus päädytään kuitenkin toteuttamaan, Helin ehdottaa pykälän lakiteknistä muuttamista sen osoittamiseksi, että valtuutuksen olemassaolo on ehtona säännöksen loppuosan soveltamiselle (esim. ”Jos valtuutettu on edunvalvontavaltuutuksen perusteella kelpoinen…, maakaaren….säännöksiä kiinteistön yksilöinnistä ei sovelleta”).

Maanmittauslaitos puoltaa hallituksen esityksessä ehdotettua muutosta, mutta esittää lausunnossaan säännökseen teknisiä muutoksia. Se ehdottaa ensinnäkin, että erikseen mainitun lainkohdan (MK 16 luvun 8 a §:n 2 momentti) lisäksi säännökseen lisätään sanallinen maininta siitä, että valtuutettu on oikeutettu hakemaan myös sähköisen panttikirjan siirtämistä, joka on yksi itsenäinen toimi kiinteistön panttauksessa. Toiseksi Maanmittauslaitos ehdottaa lain voimaantulosäännöksen täydentämistä selkeyden vuoksi niin, että myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin edunvalvontavaltuutuksiin sovellettaisiin 20 §:ssä viitattuja maakaaren säännöksiä niiden nyt ehdotetussa päivitetyssä muodossaan eli niin, että sähköiseen kaupankäynti- ja kiinnitysjärjestelmään liittyvät maakaaren säännökset tulevat otetuiksi huomioon.

Oikeusministeriö:

Tarve säätää edunvalvontavaltakirjan suhteesta maakaaren säännöksiin johtuu siitä, että maakaaressa edellytetään kiinteistöä koskevien oikeustoimien tekemiseen yksilöityä valtakirjaa. Esimerkiksi kiinteistön kauppaa koskevasta valtakirjasta on käytävä ilmi myytävä kiinteistö. Tällainen kiinteistön vaihdantaa ja kiinteistörekisterin ajantasaisuutta palveleva kiinteistön yksilöinti ei ole edunvalvontavaltakirjassa aina mahdollista, sillä kiinteistöön liittyvien tulevien oikeustoimien tarve ei ole aina ennakoitavissa valtuutusta laadittaessa.

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain nykyisen 20 §:n mukaan maakaaren vaatimuksia yksilöidystä valtakirjasta ei sovelleta, jos valtakirjassa on nimenomaisesti määrätty, että valtuutettu saa edunvalvontavaltuutuksen nojalla myydä tai muuten luovuttaa kiinteistön, hakea kiinnitystä tai perustaa panttioikeuden kiinteistöön. Säännöksen esitöissä todetaan seuraavaa (HE 52/2006 vp s. 28):

> Ehdotetun säännöksen mukaan lähtökohtana olisi, että mainituista maakaaren säännöksistä ilmeneviä valtakirjan yksilöintivaatimuksia olisi sovellettava myös silloin, kun kysymys on edunvalvontavaltuutusta varten annetusta valtakirjasta. Tämä lähtökohta on katsottu perustelluksi valtuuttajan aseman turvaamiseksi ottaen huomioon, että kiinteistön luovuttaminen tai panttaaminen on yleensä yksityishenkilön kannalta erityisen merkittävä oikeustoimi. Jollei tästä lähtökohdasta voitaisi lainkaan poiketa, valtuuttajalle olisi kuitenkin usein haettava edunvalvojaa esimerkiksi yksittäisten kiinnitysasioiden hoitamista varten, vaikka hänen asioitaan muuten hoitaa tässä laissa tarkoitettu valtuutettu. Sen vuoksi ehdotetaan, että maakaaressa säädettyjen valtakirjan yksilöintiä koskevien edellytysten ei tarvitsisi täyttyä silloin, kun edunvalvontavaltuutusta varten annetussa valtakirjassa on nimenomaisesti määrätty, että valtuutettu saa sen nojalla myydä tai muuten luovuttaa kiinteistön, hakea kiinnitystä taikka perustaa panttioikeuden kiinteistöön.

Nyt käsillä olevan hallituksen esityksen valmistelun aikana tietoon tulleet lain soveltamiskokemukset osoittavat, että nykyinen 20 § on vaikeasti ymmärrettävissä. Säännös on voinut johtaa valtuuttajan tahtoa vastaamattomiin tilanteisiin, kun valtakirjassa ei ole ollut erityistä mainintaa kiinteistöistä. Tällöin valtuuttajan edustajaksi kiinteistöä koskevaan oikeustoimeen on tullut hakea edunvalvoja. Oikeustoimeen tarvitaan tällöin myös holhousviranomaisen lupa [ks. HE s. 9]. Samanlaiset kokemukset

tulevat esille myös valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausunnoissa (Maanmittauslaitos, Suomen Asianajajat, Muistiliitto ry, professori Mäki-Petäjä-Leinonen), joissa ehdotettua muutosta kannatetaan. Valmistelun kuluessa ei ole myöskään tullut ilmi tarvetta pitää kiinteistöjä erityisessä asemassa verrattuna valtuuttajan muuhun omaisuuteen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan muutosehdotus ei heikennä valtakirjan tehneen henkilön asemaa yhdenvertaisuuden kannalta suhteessa muihin ihmisiin. Edunvalvontavaltuutus on tehtävä silloin, kun valtuuttaja ymmärtää valtakirjan merkityksen. Valtakirjasta on lain 6 §:n mukaan käytävä ilmi muun ohella asiat, joissa valtuutettu on oikeutettu edustamaan valtuuttajaa. Valtuuttaja voi valtakirjassa antaa valtuutetulle haluamansa toimintaohjeet ja jatkossakin esimerkiksi kieltää valtuutettua tekemästä kiinteistöön liittyviä oikeustoimia joko yleisesti tai tietyn kiinteistön osalta. Nämä säännökset vähentävät riskiä siitä, että oikeudenloukkauksia tapahtuisi valtuuttajan asioita hoidettaessa. Kuten Suomen Asianajajien lausunnossa todetaan (s.3), nykyinenkään sääntely ei estä valtuutettua myymästä esimerkiksi valtuuttajan testamentissa mainittua kiinteistöä, jos kiinteistön myyminen on valtuutuksessa yleisesti mahdollistettu eikä testamentissa mainittua kiinteistöä ole valtuutuksessa nimenomaisesti poissuljettu valtuutuksen ulkopuolelle. Asianajajien kokemusten perusteella valtuutuksessa osataan lähtökohtaisesti ottaa huomioon tietty omaisuus, josta valtuuttajalla on tarkka mielipide ja näkemys.

Ehdotus siitä, että kiinteistöä koskeva erityisedellytys tulisi ottaa osaksi valtakirjan 2 lukuun sisältyviä valtakirjan muotovaatimuksia, ei oletettavasti parantaisi nykytilannetta tietoisuuden lisäämisen kannalta ottaen huomioon sen, että edunvalvontavaltakirjan laatimisessa ei aina käytetä asiantuntijan apua. Tällainen edunvalvontavaltakirjan muotovaatimusten täydentäminen ei myöskään selkeyttäisi niitä ilmeisen yleisiä ja valtuuttajankin kannalta ennakoimattomia tilanteita, joissa valtuuttaja tulee osakkaaksi kuolinpesään ja valtuutetun tulisi edustaa valtuuttajaa kuolinpesään kuuluvan kiinteistön myymisessä. Osana valtakirjan muotovaatimuksia edellytys kiinteistöä koskevasta maininnasta voisi tällaisissa tilanteissa pikemminkin lisätä epäselvyyksiä ja pätemättömiä valtuutuksia. Tämän vuoksi oikeusministeriö ei pidä valtakirjan sisältöä koskevaa muutosehdotusta toimivana keinona nykytilanteen parantamiseen.

Kuten asiantuntijalausunnoissa on todettu, valtuutetun kelpoisuusolettaman muuttaminen nykyisestä päinvastaiseksi kiinteistöjen osalta olisi merkittävä lainmuutos, joka edellyttäisi aktiivista tiedottamista.

Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena professori (emeritus) Helinin lakiteknistä ehdotusta 20 §:n muotoilemiseksi uudelleen, kun otetaan huomioon hallituksen esityksessä ehdotettu pykälän muotoilu kokonaisuudessaan. Valtuutetun oikeus edustaa valtuuttajaa kiinteistöön liittyvissä toimissa edunvalvontavaltakirjalla riippuu edunvalvontavaltakirjan määräyksistä. Tämä tulee ilmi pykälän 4 momentista sen ehdotetussa muodossaan. Ehdotetun 4 momentin mukaan mitä 1-3 momentissa säädetään, sovelletaan vain, jollei valtakirjassa ole toisin määrätty. Käytännössä valtuutetun tulee valtuuttajan puolesta toimiessaan osoittaa kelpoisuutensa oikeustoimeen esittämällä edunvalvontavaltakirja. Siitä ilmenevät asiat, joissa valtuutettu on oikeutettu edustamaan valtuuttajaa.

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 20 §:n 1 momenttia ja lain voimaantulosäännöstä olisi kuitenkin selkeyden vuoksi perusteltua täydentää maanmittauslaitoksen ehdotusten mukaisesti, jotta edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain antamisen jälkeen maakaareen lisätyt sähköiseen kaupankäyntiin ja kiinnitysjärjestelmään liittyvät säännökset tulisivat otetuiksi asianmukaisesti huomioon, myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa tehtyjen edunvalvontavaltuutuksien osalta.

➔ Oikeusministeriö ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttia ja voimaantulosäännöstä muutetaan seuraavasti (lisäykset hallituksen esitykseen verrattuna lihavoitu):

20 § 1 momentti:

Valtuutettu on edunvalvontavaltuutuksen perusteella kelpoinen myymään tai muutoin luovuttamaan kiinteistön, hakemaan kiinnitystä **tai sähköisen panttikirjan saajaa koskevaa kirjausta** taik**ka** perustamaan panttioikeuden kiinteistöön sen estämättä, mitä maakaaren (540/1995) 2 luvun 3 §:n 1 momentissa, 4 luvun 1–3 §:ssä, 16 luvun 4 a §:n 1 momentissa ja 8 a §:n 2 momentissa sekä 17 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään.

Voimaantulosäännös:

Edunvalvontavaltuutukseen, jota koskeva valtakirja on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain 20 §:n 1 momentin asemesta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, **kuitenkin niin, että jos valtakirjassa on nimenomaisesti määrätty, että valtuutettu saa edunvalvontavaltuutuksen nojalla myydä tai muuten luovuttaa kiinteistön, hakea kiinnitystä tai sähköisen panttikirjan saajaa koskevaa kirjausta taikka perustaa panttioikeuden kiinteistöön, valtuutettu on kelpoinen edustamaan valtuuttajaa näissä oikeustoimissa sen estämättä, mitä maakaaren 2 luvun 3 §:n 1 momentissa, 4 luvun 1–3 §:ssä, 16 luvun 4 a §:n 1 momentissa ja 8 a §:n 2 momentissa sekä 17 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään.**

2.2 Valtuutetun esteellisyys

Esityksessä ehdotetaan supistettavaksi valtuutetun ja edunvalvojan esteellisyyttä koskevia säännöksiä siltä osin kuin kyse on sukulaisuussuhteeseen perustuvasta esteellisyydestä. Asiantuntijalausunnoissa ehdotuksia kannatetaan, mutta monet pitävät valtuutetun esteellisyyssäännöksiä yhä liian laajoina.

Oikeusministeriö:

Arvio valtuutetun esteellisyyssäännösten väljentämisestä nyt ehdotettua laajemmin on työn alla, sillä oikeusministeriössä on asetettu edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamista koskeva jatkotyöryhmä ajalle 15.9.2025 – 15.3.2026 (hankenumero OM029:00/2025). Työryhmän tehtävänä on muun ohella selvittää, voitaisiinko edunvalvontavaltuutetun esteellisyyttä koskevia säännöksiä väljentää.

➔ Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.3 Sähköinen asiointi ja sähköinen edunvalvontavaltuutus

Lausunnoissa tuodaan esiin tarve edistää edunvalvojan ja valtuutetun mahdollisuuksia hoitaa päämiehen tai valtuuttajan asioita sähköisesti (mm. professori Mäki-Petäjä-Leinonen ja Digi- ja väestötietovirasto). Lisäksi Digi- ja väestötietoviraston lausunnossa pidetään tärkeänä, että lainsäädäntö mahdollistaisi sähköisen edunvalvontavaltuutuksen antamisen.

Oikeusministeriö:

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmakirjauksen mukaan edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevaa lainsäädäntöä ajantasaistetaan ja sähköisten palvelujen hyödyntäminen toiminnassa mahdollistetaan. Tähän liittyen alustavaa selvitystä edunvalvojan ja valtuutetun sähköisestä asioinnista on jo tehty tämän esityksen valmistelun yhteydessä (ks. HE s. 27). Asia on kuitenkin

monitahoinen, ja työtä jatketaan edellä mainitussa edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohankkeessa.

Jatkohankkeen työryhmälle annetun toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä on edunvalvojan esteellisyyden ja eräiden kansainvälisten perintöasioiden lisäksi selvittää ja arvioida, millä lainsäädäntötoimilla tai muilla toimenpiteillä edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun mahdollisuuksia hoitaa päämiehensä henkilöä koskevia asioita sähköisissä palveluissa voitaisiin edistää. Asiassa tulee pyrkiä johdonmukaiseen ja harkittuun kokonaisuuteen, jossa sähköisen ja muun asioinnin tarpeet, tietosuoja ja päämiehen yksityisyyden suoja ovat tasapainossa. Asettamispäätökseen sisältyvän kirjauksen mukaisesti sähköiseen edunvalvontavaltuutukseen liittyvän erillisen hankkeen käynnistämistä arvioidaan oikeusministeriössä vuoden 2026 alussa.

➔ Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.4 Uusia ehdotuksia: Valtakirjan todistajien kelpoisuus ja todistajien yhteystiedot

Suomen Asianajajat ottaa lausunnossaan esiin edunvalvontavaltakirjan todistajien kelpoisuutta koskevat säännökset ja pitää niitä osin liian pitkälle vietyinä. Suomen Asianajajat ehdottaa lain 8 §:ään kirjattavaksi, että henkilö, joka ei ole valtuuttajaan 1 momentin 2-3 kohdan mukaisessa suhteessa ja joka ammattinsa puolesta on määrätty valtuutetuksi, toissijaiseksi valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi, ei ole esteellinen toimimaan todistajana. Näin mahdollistettaisiin asiakirjan laatinut ja valtuutetuksi nimetty asianajaja toimimaan myös valtakirjan todistajana.

Toiseksi Suomen Asianajajat ehdottaa muutosta todistuslausuman vaatimuksiin. Edunvalvontavaltuutuksessa annetun lain 7 §:ssä edellytetään, että todistajien tulee merkitä todistuslausumaan syntymäaikansa ja yhteystietonsa. Suomen Asianajajat ehdottaa, että näiden sijasta todistajien tulisi merkitä allekirjoituksensa oheen ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Oikeusministeriö:

Edunvalvontavaltakirjan todistajien kelpoisuutta tai todistuslausuman sisältöä koskevien säännösten muuttamista ei ole ollut lain valmisteluvaiheessa käsitelty.

Edunvalvontavaltakirjan todistajien kelpoisuutta koskevat säännökset vastaavat testamentin todistajien kelpoisuutta koskevia säännöksiä. Lainsäädännön yhdenmukaisuudella on lainsäädännön soveltajien kannalta oma arvonsa. Ehdotus siitä, että valtuutetuksi, toissijaiseksi valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi nimetty asianajaja tai muu henkilö olisi esteetön toimimaan todistajana, olisi merkittävä muutos nykytilaan. Tällainen säännös ei noudattaisi oikeustoimen ja toimituksen todistajan esteellisyydestä annetun yleislain (734/2015) periaatteita siitä, että henkilö, joka on oikeustoimeen osallinen tai jonka hyväksi oikeustoimi tehdään, ei voi olla oikeustoimen todistajana. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan edunvalvontavaltakirjan todistajien kelpoisuuteen liittyvää sääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä.

Todistuslausumaan liittyvien todistajien syntymäajan ja yhteystietojen merkitsemistä koskevan säännöksen tarkoituksena on ollut helpottaa todistajien löytymistä. Oikeusministeriö pitää näiden tietojen sisällyttämistä edunvalvontavaltakirjaan edelleen perusteltuina.

➔ Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

3. Laki holhoustoimesta

3.1 Metsän ja maa-ainesten luovuttamisen luvanvaraisuus (HolhTL 34 § 1 momentin 12 kohta)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että metsän myyntiin eli puukauppoihin samoin kuin maa-ainesten myyntiin ja muuhun luovuttamiseen liittyvästä holhousviranomaisen lupavaatimuksesta luovutaan. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat kannattavat ehdotusta. Professori (emeritus) Helin suhtautuu kuitenkin ehdotukseen kriittisesti ja arvioi, että muutos heikentää kannusteita omaisuuden hoitosuunnitelman laatimiseen.

Oikeusministeriö:

Nykyisen säännöksen mukaan edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta myydä tai myytäväksi hakkauttaa metsää, ottaa myytäväksi kiveä, soraa, hiekkaa, savea, turvetta tai multaa päämiehen maalta tai luovuttaa oikeutta sen ostamiseen, jollei se tapahdu holhousviranomaisen hyväksymän omaisuuden hoitosuunnitelman mukaisesti. Säännöksen historiaa ja muutosehdotuksen perusteita selostetaan esityksen sivuilla 47-48. Lupavaatimuksen tavoitteena on ollut estää päämiehen metsäpääoman väheneminen ja tilan arvon aleneminen. Tämän lupavaatimuksen tuottama lisäarvo päämiehen kannalta on koettu nykypäivänä vähäiseksi. Säännöstä on käytännössä sovellettu päämiehen puolesta tehtäviin puukauppoihin. Maa-ainesten luovuttamiseen liittyviä lupahakemuksia tai niitä koskevia tiedusteluja on esitetty holhousviranomaiselle äärimmäisen harvoin. Jos omaisuuden hoitosuunnitelmaa ei ole tehty, holhousviranomaisen tehtäväksi on jäänyt lähinnä puukaupasta saatavan myyntihinnan käypäisyyden valvominen.

Oikeuspalveluvirasto toteaa lausunnossaan, ettei nykyinen lupamenettely tuo lisäarvoa ja että Oikeuspalveluvirasto tulee lisäämään yleisessä edunvalvonnassa omaisuuden hoitosuunnitelmia. Oikeusministeriön arvio ehdotuksen vaikutuksista on samansuuntainen eli että lupavaatimuksen poistaminen johtaa pikemminkin omaisuuden hoitosuunnitelmien lisääntymiseen kuin niiden vähentymiseen. Holhousviranomainen voi tilivalvonnan yhteydessä kehottaa ja lain 40 §:n nojalla jopa velvoittaa edunvalvojaa hankkimaan omaisuuden hoidon ja käytön ohjeeksi suunnitelman silloin, kun tätä on päämiehen omaisuuden laadun ja määrän sekä muiden seikkojen vuoksi pidettävä tarpeellisena. Holhousviranomainen voi valvontatoiminnassaan entisestään tehostaa säännöksen soveltamista. Siltä osin kuin kyse on esimerkiksi soranottoon tai muihin maa-aineksiin liittyvästä merkittävästä hankkeesta päämiehen omistamalla kiinteistöllä, oikeustoimi tulisi todennäköisesti myös holhousviranomaisen lupavalvonnan piiriin kiinteän omaisuuden luovuttamista tai pitkäaikaista vuokraamista koskevana lupa-asiana. Alueen luonnonsuojelu- ja maisema-arvot tulisivat otetuksi huomioon myös tällaisiin hankkeisiin liittyvien ympäristölainsäädännön mukaisten lupamenettelyjen yhteydessä.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotus ei vaaranna edunvalvonnassa olevien päämiesten etua myöskään sen vuoksi, että edunvalvojan tehtävänä on toimia päämiehen etujen mukaisesti ja hänellä on tässä toimessa myös vahingonkorvausvelvollisuus.

➔ Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

3.2 Elinkeinotoiminnan harjoittaminen alaikäisen päämiehen lukuun (HolhTL 34 § 1 mom 5 kohta)

Voimassa olevassa säännöksessä säädetään luvanvaraiseksi se, että edunvalvoja ryhtyy harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lupavaatimus

rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa päämies on alaikäinen. Digi- ja väestötietovirasto kannattaa lupasääntelyn keventämistä, mutta arvioi säännöksen jäävän tulkinnanvaraiseksi silloin, kun kyse on aiemmin harjoitetun elinkeinon jatkamisesta kuolinpesässä. Lausunnossa tuodaan esiin erityisesti tilanteet, joissa esimerkiksi maatalousyrittäjän kuoltua elinkeinoa haluttaisiin jatkaa kuolinpesän lukuun ja kuolinpesässä on alaikäinen osakas. Digi- ja väestötietovirasto ehdottaa ensisijaisesti, että elinkeinon harjoittamista koskeva lupavaatimus poistettaisiin kokonaan. Toissijaisesti ehdotetaan sanamuodon muuttamista esimerkiksi niin, että perintönä tai testamentilla saatu elinkeinotoiminta ei olisi luvanvaraista. Kolmantena vaihtoehtona ehdotetaan, että asiassa saataisiin lakivaliokunnan tulkinta, jonka mukaan lupavaatimus ei koskisi tällaisia tilanteita.

Oikeusministeriö:

Säännöksessä tarkoitetaan elinkeinotoiminnan harjoittamista yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Säännöksen taustaa on selostettu esityksen s. 46 - 47. Luvanvaraisuuden tarve on yksittäisissä tapauksissa koettu tulkinnanvaraiseksi ja kynnys kielteiseen lupapäätökseen on ollut korkea. Valmistelussa on ollut esillä mm. toiminimenä harjoitetun elinkeinon alasajo yksityisen elinkeinonharjoittajan edunvalvonnan alkamisen jälkeen sekä Digi- ja väestötietoviraston asiantuntijalausunnossakin selostetut kuolinpesään liittyvät tilanteet. Esityksen taustalla olleessa työryhmän mietinnössä tästä lupatyypistä ehdotettiin luovuttavaksi kokonaan. Lausuntopalautteen johdosta lupavaatimus säilytettiin, mutta rajattiin alaikäisiin päämiehiin.

Oikeusministeriö katsoo, että alaikäisen suojaamiseksi lupavaatimus on perusteltua säilyttää tilanteessa, jossa edunvalvoja haluaisi ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa alaikäisen päämiehensä lukuun. Silloin kun kyse on tilanteesta, jossa edunvalvojan on tarkoitus jatkaa aiemmin harjoitettua elinkeinoa kuolinpesän lukuun, ehdotettua säännöstä olisi sen perustelujen valossa mahdollista tulkita niin, että lupaa ei tarvittaisi vaikka kuolinpesään kuuluisi alaikäinen osakas. Asian selkeyttämiseksi säännöksen sanamuotoa voisi kuitenkin täsmentää.

➔ Oikeusministeriö ehdottaa, että 2. lakiehdotuksen 34 §:n 1 momentin 5 kohtaa muutetaan seuraavasti (muutokset hallituksen esitykseen verrattuna tummennettuna):

34 §
Jollei laissa toisin säädetä, edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta: […]

5) ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa **alaikäisen** päämiehensä lukuun**, ellei kyse ole aiemmin harjoitetun elinkeinon jatkamisesta kuolinpesässä**;

3.3 Alaikäisen edunvalvonnan rekisteröinti

Hallituksen esityksessä ehdotetaan alaikäisen edunvalvonnan rekisteröintiä koskevien varallisuusrajojen nostamista vuoden 2011 jälkeen tapahtuneen rahanarvon muutoksen vuoksi.

Asiantuntijalausunnoissa ehdotusta kannatetaan. Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että varallisuusrajojen muutosten vaikutukset lapsiin on kuvattu esityksessä sekavasti. Lapsiasiavaltuutetun lausunnossa kaivataan esimerkiksi tietoa siitä, tuleeko tilintarkastuksen yhteydessä holhousviranomaisen tietoon lapsen omaisuuden hoidossa havaittuja puutteita ja jos, missä määrin. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että varallisuusrajojen korotusten ja lupamenettelyyn ehdotettujen muutosten vaikutuksia lapsen omaisuuden suojaan arvioidaan ja seurataan. Professori (emeritus) Helin toteaa, että alaikäisen edunvalvonnan rekisteröimiseen velvoittavan varallisuusarvon nostaminen johtaa tilanteisiin, joissa edunvalvonta on holhousasioiden rekisterissä ja tilivalvonnan

piirissä, vaikka se ei uuden lain mukaan sinne kuuluisi. Helin esittää pohdittavaksi siirtymäsäänte-lyn täydentämistä niin, että rekisteristä poistaminen tehtäisiin näissä tapauksissa mahdolliseksi.

Oikeusministeriö:

Hallituksen esityksessä on erillinen jakso ehdotettujen muutosten lapsivaikutuksista (s. 22). Varal-lisuusrajojen korottamiseen liittyviä muutoksia on arvioitu myös perustuslain kannalta (s. 53). Ala-ikäisen rekisteröinti synnyttää edunvalvojana toimivalle vanhemmalle tilivelvollisuuden. Kuten esi-tyksessä todetaan, korotuksissa on pyritty löytämään sopiva tasapaino alaikäisen omaisuuden suojan ja perheen yksityisyyden suojan välillä.

Tietoa edunvalvonnassa esiintyvistä ongelmista on ennen kaikkea edunvalvojia valvovalla hol-housviranomaisella. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kuullun Digi- ja väestötietovira-nomaisen edustajan mukaan tilivalvonnan yhteydessä ei ole tullut esiin erityisiä ongelmia lasten edunvalvonnan toteutumisessa. Lainmuutosten vaikutuksia tullaan seuraamaan, sillä vaikutusten seuranta on olennainen osa lainsäädäntöprosessia.

Alaikäisen edunvalvonta merkitään holhoustoimesta annetun lain 66 §:n nojalla rekisteriin, kun omaisuuden arvo ylittää 20 000 euroa, esityksen mukaan jatkossa 30 000 euroa. Lain 66 a §:n nojalla rekisteriin merkitty edunvalvonta voidaan tietyin edellytyksin poistaa, jos alaikäisen omai-suuden arvo on pysyväisluonteisesti vähentynyt 15 000 euroon, esityksen mukaan jatkossa 20 000 euroon. Rekisteriin voi lainmuutosten jälkeen jäädä tapauksia, joissa varallisuuden arvo on yli 20 000 euroa mutta alle 30 000 euroa. Lain 66 a § ei suoraan anna mahdollisuutta tällaisten edunvalvontojen poistamiseen rekisteristä. Oikeusministeriö kannattaa professori (emeritus) Heli-nin ehdotusta täydentää voimaantulosäännöstä niin, että poistaminen olisi mahdollista.

➔ Oikeusministeriö ehdottaa, että 2. lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä täydennetään seu-raavasti:

Ennen lain voimaantuloa 66 §:n nojalla holhousasioiden rekisteriin merkitty alaikäisen edunval-vonta voidaan lain voimaantulon jälkeen poistaa rekisteristä 66 a §:ssä säädetyin edellytyksin, jos alaikäisen 66 §:n 1 momentissa tarkoitetun pesäosuuden tai omaisuuden arvo on alle 30 000 eu-roa.

3.4 Muita huomioita

Muistiliitto nostaa lausunnossaan esiin mahdollisen tarpeen ottaa Kelan lääkeluotto huomioon lai-nanottoa koskevan lupasäännöksen yhteydessä.

Oikeusministeriö:

Esiin otettu Kelan lääkeluotto on Kelan tiedotteen mukaan syksyllä 2025 aloitettava kolmen vuo-den kokeilu, jossa asiakkaat voivat hakea Kelasta korotonta luottoa lääkekorvausten vuosioma-vastuun eli niin sanotun lääkekaton maksamiseen. Lääkeluoton voivat saada pienituloiset asiak-kaat, joilla ei ole oikeutta toimeentulotukeen ja joilla lääkekustannusten vuosiomavastuu täyttyy lyhyessä ajassa. Kela suunnittelee lääkeluoton käytännön toteutusta yhteistyössä sosiaali- ja ter-veysministeriön kanssa.

Oikeusministeriö katsoo, että tulevaan käytännön kokeiluun perustuvaa erityistä tilannetta ei ole tarpeen lisätä holhoustoimesta annettuun lakiin. Holhousviranomaisen luvan tarvetta tällaisen luo-ton ottamiseen päämiehen puolesta tulee arvioida lainan ottamista koskevaa lupasäännöstä so-veltaen sen mukaan, minkälaiseksi Kelan myöntämän luoton yksityiskohdat lopulta muodostuvat.

➔ Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.